

Asia C-714/22

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

22.11.2022

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Sofiyski rayonen sad (Bulgaria)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

21.11.2022

Kantaja:

S.R.G.

Vastaaja:

Profi Credit Bulgaria EOOD

Pääasian kohde

Menettely perustuu SEUT 267 artiklan 1 kohtaan

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Riita koskee sellaisen kulutusluottosopimuksen pätevyyttä, jonka yhteydessä on sovittu vapaaehtoisia liitännäispalveluja sisältävästä paketista suoritettavista maksuista. Siinä yhteydessä tulee esiin seuraavia kysymyksiä: Ovatko nämä kaksi palvelua luoton nostamiseen ja hallinnointiin liittyviä toimintoja, kun otetaan huomioon, että luoton todellinen vuosikorko ei sisällä niitä? Voivatko nämä lisäpalvelut tästä syystä olla direktiivissä 93/13 tarkoitettuja kohtuuttomia ehtoja ja onko niitä pidettävä osana ”luoton kokonaiskustannuksia”, jotka ovat merkityksellisiä määritettäessä todellista vuosikorkoa direktiivin 2008/48 mukaisesti? Miten oikeudenkäyntikulut on jaettava unionin tuomioistuimen tähänastisen oikeuskäytännön (tuomio yhdistetyissä asioissa C-224/19 ja C-259/19) valossa, kun kuluttajasopimuksessa todetaan kohtuuttomia ehtoja?

Ennakkoratkaisukysymykset

1. Onko direktiivin 2008/48/EY 3 artiklan g alakohtaa tulkittava siten, että maksut liitännäispalveluista, joista sovitaan kulutusluottosopimuksen yhteydessä, kuten maksut, joita suoritetaan maksujen lykkäämisestä ja maksuerien pienentämisestä, muodostavat osan luoton todellisesta vuosikorosta?
2. Onko direktiivin 2008/48/EY 10 artiklan 2 kohdan g alakohtaa tulkittava siten, että todellisen vuosikoron ilmoittamista virheellisesti elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan luotonottajana tekemässä luottosopimuksessa on pidettävä laiminlyöntinä ilmoittaa todellinen vuosikorko luottosopimuksessa ja kansallisen tuomioistuimen on sovellettava kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä oikeudellisia seurauksia, jotka koskevat kulutusluottosopimuksen todellisen vuosikoron ilmoittamisen laiminlyöntiä?
3. Onko direktiivin 2008/48/EY 23 artiklaa tulkittava siten, että kansallisessa lainsäädännössä säädetty seuraamus, joka sisältää kulutusluottosopimuksen pätemättömyyden ja jonka mukaan ainoastaan lainaksi annetun pääoman määrä on maksettava takaisin, on oikeasuhteinen, jos todellista vuosikorkoa ei ole ilmoitettu täsmällisesti kulutusluottosopimuksessa?
4. Onko direktiivin 93/13/ETY 4 artiklan 1 ja 2 kohtaa tulkittava siten, että maksut, joita suoritetaan liitännäispalvelupaketista, josta määrätään erillisessä kulutusluottosopimuksen liitteenä olevassa lisäsopimuksessa pääsopimuksena, on pidettävä sopimuksen pääkohteen osana eikä se voi siten olla kohtuuttomuuden tutkimiskohteenä?
5. Onko direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava yhdessä direktiivin liitteessä olevan 1 kohdan o alakohdan kanssa siten, että kulutusluoton liitännäispalveluja koskevassa sopimuksessa oleva ehto on kohtuuton, jos kuluttajalle myönnetään siinä abstrakti mahdollisuus maksujen lykkäämiseen ja uuteen maksusuunnitelmaan, mistä hänen on suoritettava maksuja myös silloin, jos hän ei käytä tätä mahdollisuutta?
6. Onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa sekä tehokkuusperiaatetta tulkittava siten, että ne ovat esteenä säännöstölle, jonka mukaan on mahdollista, että osa oikeudenkäyntikuluista määrätään kuluttajan maksettaviksi seuraavissa tapauksissa: 1) jos hyväksytään osittain vaatimus siitä, että sopimuksen mukaisia summia ei tarvitse maksaa sopimusehdon todetun kohtuuttomuuden vuoksi – –; 2) jos se, että kuluttaja käyttää oikeuksiaan, on saatavan määrän vahvistamisen osalta käytännössä mahdotonta tai liian vaikeaa, ja 3) aina, jos kyseessä on kohtuuton ehto, mukaan lukien tapaukset, joissa kohtuuton ehto ei vaikuta täysimääräisesti eikä osittain välittömästi luotonantajan saatavan määrään tai ehto ei ole välittömässä yhteydessä oikeudenkäynnin kohteeseen?

Unionin oikeussäännöt ja oikeuskäytäntö, joihin viitataan

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY, erityisesti 3 artiklan 1 kohta, 4 artiklan 2 kohta, 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta

Kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/48/EY, erityisesti 3 artiklan g alakohta, 10 artiklan 2 kohdan g alakohta ja 23 artikla

Tuomio 20.9.2018, EOS KSI Slovensko (C-448/17, EU:C:2018:745)

Tuomio 16.7.2020, Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, yhdistetyt asiat C-224/19 ja C-259/19, ECLI:EU:C:2020:578, erityisesti tuomiolauselman 5 kohta

Kansalliset oikeussäännöt, joihin viitataan

Sopimusvelvoitteista ja sopimuksista annettu Bulgarian laki (Zakon za zadalzhniata i dogovorite), erityisesti 26 §

Kulutusluottosopimuksista annettu Bulgarian laki (Zakon za potrebitelskia kredit, jäljempänä ZPK), erityisesti 10a, 11, 19, 21–24 ja 33 § sekä tämän lain lisäsäännösten (Dopalnitelni razporedbi) 1 §

Bulgarian siviiliprosessikoodiksi (Grazhdanski protsesualen kodeks), erityisesti 7 §:n 3 momentti ja 78 §

Lyhyt esitys tosiseikoista ja pääasian oikeudenkäynnistä

- 1 Kantaja ja vastaaja tekivät 10.10.2019 kulutusluottosopimuksen, jonka sisältö oli seuraava: 5 000 lein (BGN) suuruisen luoton myöntäminen 36 kuukaudeksi, 41,00 prosentin vuosikorko, 49,02 prosentin todellinen vuosikorko, luottoa koskeva kokonaisvelvoite 8 765,02 leitä. Kulutusluottosopimus sisältää luottoa koskevan kokonaisvelvoitteen lisäksi korvaukset seuraavista vapaaehtoisista liitännäispalveluista: a) oikeus etusijaan 1 250 lein suuruisen kulutusluoton tutkimisen ja nostamisen yhteydessä ("pikakaista") ja b) oikeus muuttaa kulutusluoton takaisinmaksusuunnitelmaa 2 500 lein osalta ("jousto"). Nämä sisältyvät takaisinmaksusuunnitelmaan sopimuksen osana, minkä vuoksi luottoa koskevan kokonaisvelvoitteen määrä on 12 515,02 leitä, joka on suoritettava 36 kuukausierässä, joista jokainen on 347,64 leitä. Asianosaisten kesken on riidatonta, että vastaaja on tosiasiallisesti maksanut kantajalle 5 000 lein suuruisen summan.
- 2 Luottosopimuksessa todetaan, että asiakas oli ilmaissut etukäteen nimenomaisesti toiveen vapaaehtoisista liitännäispalveluista, ja niiden käyttämistä koskevat ehdot kuvataan yksityiskohtaisesti vastaajan yleisissä sopimusehdoissa. Niiden mukaan

liitännäispalvelu ”pikakaista” antaa tämän palvelun hankkineelle asiakkaalle oikeuden siihen, että hänen luottihakemuksensa tutkitaan ensisijaisesti. Hyväksymispäätöksen mukaan myönnetty summa suoritetaan asiakkaalle 24 tunnin kuluessa vaadittavien asiakirjojen allekirjoittamisesta. Yleisten sopimusehtojen mukaan liitännäispalvelu ”jousto” antaa tämän palvelun hankkineelle asiakkaalle oikeuden muuttaa takaisinmaksusuunnitelmaansa vastaavin erityisin edellytyksin. Asiakas voi vaatia maksujen lykkäämistä tai tietyn takaisinmaksuerien määrän pienentämistä, jos yksityiskohtaisesti luetellut perusteet (työkyvyttömyys, työpaikan menettäminen, omaisuuden menettäminen tai vahingoittuminen katastrofin yhteydessä jne.) täytyvät.

- 3 Asianosaiset ovat asiakysymyksen osalta yksimielisiä siitä, että kuluttaja halusi vapaaehtoisesti hankkia edellä mainitut liitännäispalvelut luottosopimuksen tekemisen yhteydessä. Asiassa ei ole esitetty väitettä siitä, että kantajaa olisi johdettu harhaan hänen kanssaan tehdyn sopimuksen luonteen osalta. Oikeudenkäynnissä ei ole väitetty, että vastaaja olisi evännyt luoton, jos näitä liitännäispalveluista ei olisi suoritettu maksua.
- 4 Nyt käsiteltävään asiaan sovellettavien ZPK:n kansallisten oikeussääntöjen mukaan luotonantaja ei saa vaatia maksuja tai korvauksia toiminnoista, jotka liittyvät luoton nostamiseen ja hallintaan (10a §:n 2 momentti). Luoton todellinen vuosikorko määritellään luotosta kuluttajalle aiheutuviksi senhetkiseksi tai tuleviksi kokonaiskustannuksiksi, jotka eivät saa ylittää tiettyä ylärajaa (19 §:n 1 ja 4 momentti). Siinä yhteydessä kulutusluottosopimuksessa on pakollisesti mainittava sekä todellisen vuosikoron määrä että myös kuluttajan maksettavaksi tuleva kokonaissumma, jotka on laskettava luottosopimuksen tekemishetkellä (11 §:n 1 momentin 10 kohta). Samalla jokainen kulutusluottosopimuksen ehto, jonka tarkoituksena on ZPK:n vaatimusten kiertäminen tai jolla on sellainen vaikutus, on pätemätön (21 §); jos todellisen vuosikoron ilmoittamista koskevia vaatimuksia ei täytetä tai sen yläraja ylitetään, kulutusluottosopimus on pätemätön (22 §). Jos kulutusluottosopimus todetaan pätemättömäksi, kuluttaja on velvollinen maksamaan takaisin vain luoton nettomäärän, eikä hänen tarvitse maksaa korkoja tai muita luotosta aiheutuvia kustannuksia (23 §).
- 5 Kantaja on nostanut ennakkoratkaisua pyytävässä tuomioistuimessa negatiivisen vahvistuskanteen. Hän vaatii toteamaan, että hän ei ole velvollinen suorittamaan vastaajalle summaa, jonka kokonaismäärä on 7 515,02 leitä ja joka koostuu seuraavista eristä: 1) 3 765,02 leitä sopimuksen mukaisista koroista, jotka koostuvat vuosikorosta ja todellisesta vuosikorosta kulutusluottosopimuksen koko juoksuajalta, 2) 1 250 leitä korvauksena liitännäispalvelusta ”pikakaista” ja 3) 2 500 leitä korvauksena liitännäispalvelusta ”jousto”.

Pääasian asianosaisten keskeiset perustelut

- 6 S.R.G. esittää, että kulutusluottosopimuksen ehdot, jotka velvoittavat vuosikoron, todellisen vuosikoron ja liitännäispalveluista suoritettavan korvauksen

maksamiseen, ovat hyvien tapojen vastaisina pätemättömiä. Hän riitauttaa tämän lisäksi velvoitteen maksaa korvausta liitännäispalveluista, koska ne ovat hänen mielestään luottojen hallinnointiin liittyvää tavanomaista toimintaa (joka sisältää kulutusluoton myöntämistä koskevan hakemuksen tutkimisen ja luoton määrän maksamisen). S.R.G. katsoo, että hänen ei tarvitse maksaa näitä korvauksia niiden hyvien tapojen vastaisuuden vuoksi, koska korvaukset näistä liitännäispalveluista ovat yhteensä 3 750 leitä ja tämä määrä on yli puolet myönnetyn luoton määrästä. Riidanalaiset korvaukset eivät liity palveluihin, jotka jäisivät luotonantajan pääsaatavan ulkopuolelle, vaan ne ovat maksuja luoton nostamisesta tai toiminnoista, jotka liittyvät luoton hallinnointiin. Tästä syystä niillä rikotaan nimenomaista kieltoa, jonka mukaan luotonantaja ei saa vaatia maksuja ja korvauksia toiminnoista, jotka liittyvät luoton nostamiseen ja hallinnointiin. Kantaja perustelee lisäksi, että liitännäispalvelut muodostavat osan sopimuksen vastikkeesta ja että ne on siksi luettava todelliseen vuosikorkoon. Näistä liitännäispalveluista suoritettavat korvaukset ovat kuluttajalle aiheuttavia kustannuksia ja siten luoton piileviä kustannuksia, mistä syystä ne pitäisi ottaa mukaan todellista vuosikorkoa määritettäessä. Mikäli kyseisistä palveluista aiheutuvat kustannukset laskettaisiin mukaan todelliseen vuosikorkoon, se ylittäisi kuitenkin rajoitukset, joita ZKP:ssä on asetettu sen ylärajalle, ja tämä seikka johtaisi kulutusluottosopimuksen pätemättömyyteen.

- 7 Vastaja esittää kantajan itse päättäneen lainahakemuksessa liitännäispalvelujen liittamisestä sopimukseen. Hänellä on ollut tarvittavat sopimuksen tekemistä edeltävät lisätiedot sopimukseen sisältyvistä palveluista. Vastaja esittää, että vuotuinen korko on kiinteä ja että yleisissä sopimusehdoissa, jotka ovat osa tehtyä kulutusluottosopimusta, ilmoitetaan, mistä sopimuksen mukainen korvaus muodostuu, mitkä ehdot ovat voimassa koron soveltamisen osalta ja miten todellinen vuosikorko lasketaan. Lisäksi konkreettisesti suoritettavat takaisinmaksuerät sisältyvät takaisinmaksusuunnitelmaan sopimuksen koko juoksuajan osalta. Yleisissä sopimusehdoissa määrätään kuluttajan peruutus oikeudesta. Vastaja kiistää väitteen, jonka mukaan liitännäispalvelujen hankkimista koskevat ehdot olisivat hyvien tapojen vastaisia, koska kuluttajat valitsevat näitä lisämahdollisuuksia eivätkä ne ole pakottava edellytys luottosopimuksen tekemiselle. Tästä syystä se pitää perusteettomana kantajan väitettä, jonka mukaan ne olisivat kohtuuttomia. Vastaja väittää kantajan käyttäneen liitännäispalveluja eli oikeutta etusijaan kulutusluoton tutkimisen ja nostamisen yhteydessä sekä sopimuksen mukaisten maksuerien lykkäämistä.

Lyhyt yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 8 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen käsityksen mukaan oikeudenkäynnin kohde keskittyy luottosopimuksen pätevyyteen kokonaisuutena ja liitännäispalvelujen hankkimista koskevien yksittäisten ehtojen pätevyyteen. Bulgarian oikeussääntöjen mukaan asian ratkaiseva tuomioistuin on velvollinen ottamaan nyt käsiteltävän kaltaiseen kulutusluottosopimukseen sisältyvien ehtojen kohtuuttomuuden viran puolesta huomioon.

- 9 Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mielestä tulee aluksi esiin kysymys siitä, miten todellinen vuosikorko määritetään kulutusluottosopimuksen yhteydessä. Kansallisen lainsäädännön mukaan kulutusluottosopimus, jonka osalta todellisen vuosikoron ilmoittamista koskevat lakisääteiset vaatimukset eivät täyty, todetaan pätemättömäksi; kuluttajan on maksettava sen perusteella takaisin ainoastaan saamansa pääoma ilman korkoja ja kustannuksia. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin tulkitsee samalla tavoin tuomiota EOS KSI Slovensko (C-448/17), jonka mukaan direktiivin 93/13/ETY 4 artiklan 2 kohdan vaatimus ei täyty, jos todellisen vuosikoron määrää koskeva ehto on muotoiltu epäselvästi. Tästä syystä kansallisen tuomioistuimen ei tarvitse soveltaa tällaisia ehtoja. Siitä huolimatta on ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mielestä tutkittava, onko kansallisessa lainsäädännössä säädetty seuraamus eli kulutusluottosopimuksen toteaminen pätemättömäksi, jos se ei vastaa todellisen vuosikoron ilmoittamista koskevia pakottavia vaatimuksia, direktiivin 2008/48/EY 23 artiklassa tarkoitettulla tavalla asianmukainen tai oikeasuhteinen. Tätä kysymystä tutkittaessa on otettava huomioon kantajan väite, jonka mukaan luotonantaja on laskiessaan sopimuksessa todellisen vuosikoron jättänyt tietoisesti laskelman ulkopuolelle korvaukset liitännäispalveluista, jotka eivät sisällöltään ole liitännäispalveluja vaan liittyvät luoton nostamiseen ja hallintaan. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo näin ollen, että on vastattava siihen kysymykseen, onko todellisen vuosikoron määrän ilmoittaminen virheellisenä kulutusluottosopimuksessa rinnastettava sen ilmoittamatta jättämiseen. Vastaavasti on vastattava siitä seuraavaan kysymykseen siitä, ovatko sovitut korvaukset ”liitännäispalveluista” (jotka sisältyivät sopimuksen tekemisen yhteydessä alkuperäiseen takaisinmaksusuunnitelmaan ja liittyvät kokonaan luoton takaisinmaksutapaan ja -keinoihin eivätkä muiden tavaroiden tai hyödykkeiden saamiseen) kustannuksia, jotka on direktiivin 2008/48 3 artiklan g alakohdan mukaisesti sisällytettävä todelliseen vuosikorkoon. Tästä syystä tarvitaan tulkintaa siitä, onko tällaisten korvausten maksaminen tässä tapauksessa luottosopimukseen liittyvän sopimuksen ”pääkohde” vai lisäedellytys tai lisäkustannus luottosopimukselle.
- 10 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin muistuttaa lopuksi 16.7.2020 annetun tuomion Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (yhdistetyt asiat C-224/19 ja C-259/19) tuomiolauselman 5 kohdasta, jonka sanamuoto on seuraava: ”Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa sekä tehokkuusperiaatetta on tulkittava siten, että ne ovat esteenä järjestelmälle, jossa sallitaan se, että osa oikeudenkäyntikuluista voidaan määrätä kuluttajan maksettavaksi niiden aiheuttomasti maksettujen määrien mukaan, jotka hänelle palautetaan sen jälkeen, kun sopimusehto on todettu pätemättömäksi ehdon kohtuuttomuuden vuoksi, koska tällaisella järjestelmällä luodaan olennainen este, joka on omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja ei käytä direktiivissä 93/13 vahvistettua oikeutta sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden tehokkaaseen tuomioistuinvalvontaan.” Tällä perusteella ratkaisun antavan tuomioistuimen käsittelyssä tulee esiin kysymys siitä, onko tätä tulkintaa sovellettava vain tapauksissa, joissa kuluttajan on käytännössä mahdotonta tai kohtuuttoman vaikeaa käyttää oikeuksiaan, jos vaateen, joka koskee kohtuuttomien ehtojen

perusteella suoritettujen maksujen takaisinmaksua, määrä on arvioitava, vai kaikissa tapauksissa, mukaan lukien tapaus, jossa on olemassa kohtuuton ehto, joka ei vaikuta kaikilta osin eikä osittainkaan sellaisen vaateen määrään, joka ei liity välittömästi menettelyn kohteeseen, eikä vastaavasti myöskään sitovuuteen luotonantajaa nähden. Kysymys osoittaa yhteyden pääasian oikeudenkäynnin kohteeseen, koska siltä osin kuin korvaukset ”liitännäispalveluista” muodostavat luottosopimukseen liittyvän sopimuksen ”pääkohteen” eikä niitä vastaavasti ole otettava mukaan todellista vuosikorkoa koskevan laskelmaan, annettaessa oikeusriitaa koskeva ratkaisu on tehtävä päätös myös oikeudenkäyntikulujen jakamisesta. Kansallisen lainsäädännön mukaan oikeudenkäyntikulujen jakaminen riippuu siitä, hyväksytäänkö vai hylätäänkö vaatimus, riippumatta siitä, missä asemassa asianosainen on oikeudenkäynnissä.

TYÖASIAKIRJA